

УДК 94 (477) : 054.72 «Жук»

АНДРІЙ ЖУК І ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ: ДО ІСТОРІЇ ПИТАННЯ ПРО НЕВІДБУТИЙ З'ЇЗД

Андрій Магурчак

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Україна, 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 60
e-mail: ka59@meta.ua

В історіографічному плані дане питання не досліджувалась, не дивлячись на те, що персоналі Андрія Жука присвячено десяток статей і розвідок [1; 2; 3; 4; 7]. Також дана проблематика не висвітлювалась у працях присвячених міжвоєнній українській еміграції [5; 6]. Все це пояснюється обмеженим доступом дослідників до канадського архіву А. Жука. Водночас автору вдалось опрацювати одну справу із вище зазначеного архіву, яка дозволяє вирішити дану проблематику. Відповідно автор ставить за мету на основі архівного матеріалу проаналізувати ініціативні кроки А. Жука щодо проведення з'їзду української еміграції.

Свою громадсько-політичну діяльність А. Жук розпочав на Полтавщині. Був членом РУП, УСДРП. У 1907 р. змушений був переїхати до Львова де активно включився в український кооперативний рух. Під час Першої світової війни був одним із засновників Союзу визволення України, входив до складу Загальної Української Ради, Головної Української Ради, Бойової управи УСС, радник МЗС УНР, автор багатьох промов, статей.

А. Жук перебуваючи у вирі еміграційного життя Відня не полишав намірів продовжувати політичну боротьбу за українську державність. Не справдились його надії і на Всеукраїнську Національну Раду (1921-1922 рр.) у роботі якої активну брав участь. Ідея скликання з'їзду західноукраїнської еміграції в А. Жука зародилась у травні 1923 р. Про це ми дізнаємось з його листа до Є. Петрушевича. А. Жук, аналізуючи політичні події останніх місяців, дійшов висновку, що тогочасна впливова у Галичині Українська народно-трудова партія відмовилась бути опорою для проведення національної боротьби, а також не викликала в А. Жука великі надії так звана міжпартійна рада. Відповідно А. Жук вважав, що основним центром боротьби за незалежність західноукраїнських земель повинен стати Відень або Прага, де потрібно скликати з'їзд західноукраїнських земель на чолі з Президентом ЗУНР, який дав попередню згоду на це. При цьому

пропонував створити виконавчий орган – Раду, яка візьметься за організаційні заходи. Не вдаючись у подробиці пропонованого з'їзду вважав, що формально ініціатором скликання міг би виступити Комітет оборони західноукраїнських земель (КОЗУЗ). Одним з меседжів у листі виступав принцип відстоювання західноукраїнських земель і «переводити організацію української спільноти так на еміграції, як і в краю та в сей спосіб муситься покласти основу для нової політичної партії, яка своєю ідеологією і своєю тактикою примінила б по можливості до стану справ на Сході та яка, на випадок війни і фактичної можливості здійснення постулату державної самостійності Західної України, могла б обняти кермо влади в краю і знайти спільну мову з своїми союзниками» [8].

Своїми думками, щодо наміру провести такий з'їзд А. Жук ділився із своїми соратниками і людьми, яким не була байдужа доля української спільноти на чужині. Зокрема у листі до Ю. Бачинського від 30 вересня 1923 р. А. Жук повідомляв, що планований з'їзд західноукраїнської еміграції намічається на 1 листопада 1923 р., а також надіслав проекти резолюцій з'їзду – автором яких він був і про які мова буде йти нижче. При цьому А. Жук наголошував, що ці проекти не обговорювались на засіданнях КОЗУЗ членом якого був А. Жук і є «сирі». Допускав можливість поправок і додатків. Просив переслати ці документи Президентові ЗУНР.

Серед бажаних осіб на з'їзді А. Жук хотів бачити Ю. Бачинського, В. Андрієвського, С. Томашівського, Є. Коновальця, Б. Лепкого. Усвідомлюючи неможливість приїзду багатьох осіб через фінансові й інші причини, просив «подати число і назвиська осіб, які будуть брати участь в обговоренню і прийняттю проектів резолюцій, та число голосів поданих за чи проти дотичної резолюції, щоби сі голоси можна було, в потребі узгляднити при обрахуванні голосів на сім з'їзді» [8]. Також закликав не розповсюджувати інформацію щодо даного з'їзду іншим особам.

У резолюції про міжнародне положення західноукраїнських земель визнавався важкий стан українських територій, які опинились під польською і румунською окупацією та несправедливе рішення країн Антанти відати Східну Галичину Польщі, що доповнювалось довготривалою внутрішньою українською кризою, яка за визначенням автора резолюції яскраво проявилась після рішення Ради Амбасадорів від 14 березня 1923 р., оскільки невирішеність питання східних кордонів Польщі і самої Східної Галичини змушувала «Уряд Президента Української Національної Ради і всю суспільність в краю як політичну ідеологію і політичну думку, та всю орієнтаційну систему боротьби примінути у Східній Галичині до потреб дипломатичної боротьби на міжнародній арені» [8].

Внутрішня криза, на думку А. Жука, проявлялась вже довгий час у напрямі політичної ідеології, організаційних заходів і шляхів боротьби проти ворогів. Українська суспільність західних земель основний акцент у національно-визвольній боротьбі після 1920 р. поклала на дипломатичний чинник, як головний шлях боротьби, який підтримував А. Жук. Про це А. Жук наголошує у резолюції: «Під впливом вимог дипломатичної боротьби край створив один національний фронт, якого не могли розвалити ніякі затії ворогів, а установа Президента Української Національної Ради конструкція державного апарату, а суспільністю вкраю вся організаційна система визвольної боротьби на місцях становили непорушиму основу, нерушимий стрижень всієї державної і громадської нашої політики у Східній Галичині» [8].

Але атмосфера внутрішньої ворожості, недовір'я призвели до відставки уряду та Президента, а в краю почали переважати автономістичні тенденції. У ситуації, що склалась, у резолюції пропонувалось: а) вести легальну боротьбу українськими партіями і парламентськими репрезентаціями, а для координації їхніх дій повинен бути створений легальний орган, який би слідкував, щоб вся практична робота проходила в напрямку державницької ідеології; б) нелегальна революційна боротьба має проводитись революційними організаціями під проводом виконавчого революційного центра революційних організацій на чолі з КОЗУЗ, який спільно із загальнонаціональною боєвою організацією утворюють спільний виконавчий революційний центр; найвищою революційною організацією призначався конгрес революційних організацій до якого вхо-

дять всі представники від західноукраїнських земель і закордонні представники; конгрес революційних організацій має скликатись щонайменше раз на два роки, а виконавчий революційний центр має перебувати закордоном.

З приводу рішення Ради Амбасадорів відносно Східної Галичини, то у резолюції засуджувались дії країн Антанти, які декларували право націй на самовизначення і «зайвий раз доводить, що міжнародна санкція дістається тільки для dokonаних власними силами фактів та що неможна ждати помочі від приятелів наших ворогів» [8]. У резолюції «Про положення на західноукраїнських землях і завдання визвольної боротьби» зазначалось, що Польща та Румунія ігнорують національні права українців і проводять колонізаційну політику маючи на меті позбавити етнографічні території українського характеру та занепаду національного життя. Звідси головним завданням українців постає визволення українських територій шляхом всенародної революційної боротьби для якої повинні настати сприятливі зовнішні та внутрішні обставини. А тому з'їзд вважає «нагромадження революційної енергії широких народних мас, шляхом революційної агітації і пропаганди та часткових революційних виступів, яка має закріплюватись творенням нелегальних національних політичних і боєвих організацій підпорядкованих в своїй діяльності єдиному західноукраїнському революційному центру» [8].

У наступній резолюції про «Всеукраїнський фронт» і «Всеукраїнський центр» А. Жук розглядав появу таких організацій шкідливим кроком, оскільки це свідчило б про заперечення української державності на Наддніпрянщині і змагань українців на західних землях, а у підсумку самої ідеї української державності: «...бо втягуючи західних українців в орбіту внутрішньої політичної і соціальної боротьби на Великій Україні ослабляє їх увагу до політичних проблем власного життя, ставить визвольну боротьбу на західних українських землях в залежність від чинників нічим безпосередньо незв'язаних з самими землями – наголошувалось в резолюції – отже зводить західноукраїнську справу на політичні манівці, а крім того унеможливорює приязні відносини між західними українцями і Великою Україною як державою, так потрібні для успішності визвольної боротьби на західних українських землях» [8]. У кінці резолюції закликалось про невтручання політичних організацій Наддніпрянщини у внутрішні справи українських західних земель.

У п'ятій резолюції «Про принципиальні (державно-правні) основи визвольної боротьби на західноукраїнських землях» визнавалось відновлення ЗУНР як держаної інституції та права ЗУНР на інші західноукраїнські землі як Волинь, Полісся, Холмщина та Підляшшя. Вважаючи, що Закарпаття отримає автономію у складі Чехословаччини, цей регіон випадає із впливів західноукраїнського політикуму. Визнавався акт соборності між ЗУНР і УНР.

У резолюції присвяченій еміграції «Про правно заповомогову організацію еміграції» наголошувалось, що західноукраїнські емігрантські організації в європейських країнах повинні створити центральну емігрантську організацію для відстоювання українських інтересів перед тими країнами.

В останній резолюції «Про органи визвольної боротьби» [8] найвищим органом визнавався конгрес західноукраїнських революційних організацій, а практичну революційну роботу мали проводити – Західноукраїнська революційна рада (далі – ЗУРР) і Західноукраїнський виконавчий комітет (далі – ЗУВК). Також подавалась квота формування ЗУРР очолювати яку повинен був экс-Президент ЗУНР. Відповідно Рада формує основи національної політики, приймає звіти з діяльності ЗУВК, який практично має проводити революційну боротьбу на західноукраїнських землях. КОЗУЗ мав займатися політичними акціями на західноукраїнських землях, Боева організація повинна була займатися технічно-боевою стороною революційних акцій. КОЗУЗ і БО мають підпорядковуватись ЗУВК. ЗУРР на своєму засіданні більш чіткіше випише свої повноваження і Президента ЗУРР, а також ЗУВК.

Пропонуючи проект резолюції «Про органи визвольної боротьби» А. Жук наголошував, що тодішні дискусії серед членів західноукраїнської еміграції і діячів у краю переконували його, що дана резолюція є не на часі. Маючи відомості про те, що у Галичині проводились заходи для створення відповідного центру, який би координував революційну боротьбу, А. Жук пропонував зачекати із прийняттям цієї резолюції.

На свої проекти резолюцій і справи скликання з'їзду А. Жук отримав відповіді від тогочасних діячів української еміграції. Так українські представники Чехословаччини у своєму листі від 29 жовтня 1923 р. наголосили, що вони із-за технічних причин не зможуть взяти участь у з'їзді у Відні, а тому пропонують, щоб даний захід мав чисто місцевий характер. Вони також підтримали більшість пунктів резолю-

ції, окрім останнього 7 пункту в якому обговорювалися організаційні питання, оскільки «по нашій думці формально шкідливою та відраджуємо внесення такої або подібної резолюції. До винесення такої резолюції, згідно до постановлення відповідного проекту, являється лиш Край, згідно його партійні проводи зібрані в одно тіло» [8].

Переписуючись з Ю. Бачинським щодо питань відносно скликання з'їзду західноукраїнських земель, А. Жук і Р. Перфецький 4 жовтня 1923 р. висловили спільний погляд на створення державного центру закордоном: «...опрацьований нами проект рішає справу остаточно і ставить її ясно. Про акт сей можна на з'їзді зреферувати, але не ухвалювати, натомість ухвалити резолюцію загальну, про потребу утворення, згідно відновлення державного центру, а для переведення сеї справи вибрати осібний комітет, або з порученням нашому Комітетові перевести сю справу в життя» [8]. Закликали не розголошувати проекти резолюцій навіть після проведення з'їзду.

Ю. Бачинський у листі від 18 жовтня 1923 р. до Президії КОЗУЗ проінформував відношення українських діячів Німеччини до ініціативи А. Жука. Зокрема він наводить думки Є. Петрушевича, С. Томашівського, Б. Лепкого, Є. Коновальця, отамана Букованого.

Зокрема Є. Петрушевич вважав скликання з'їзду непотрібним і шкідливим у зв'язку з «консолідацією сил в краю, яку там тепер переводиться в цілях саме тих, які поставив собі з'їзд» [8]. Про це він ще раніше напише у листі до А. Жука. Також Є. Петрушевич вважав, що еміграція не має права займатися такими питаннями, а край відкине всі рішення з'їзду, якщо вони будуть навіть найрозумніші. Щодо державного центру закордоном, то він особисто не дає свої згоди його очолити, щоб не компрометувати себе, а цим питанням повинен займатися тільки край в якому повинна бути створена міжпартійна колегія з 4 осіб. Звідси Є. Петрушевич наголошував, що «еміграція як така немає права в тій чи іншій формі, тими справами займатися і повинна вернути до краю і там зі своїми думками виступити і впливати на між партійну колегію і посередньо через неї на закордонний державний центр – загалом закордонне представництво» [8].

Думки Є. Петрушевича підтримала Українська народно-трудова партія. Не знайшов підтримки А. Жук і в С. Томашівського. За висловлюваннями Ю. Бачинського С. Томашівський «свої думки так баламутно і неповязано ви-

словлював, що я не міг звести їх до чогось конкретного і тому просив його, щоби він висловив коротко своє становище на письмі, що він і зробив...» [8].

На відміну від вище зазначених осіб Б. Лепкий принципово не був проти з'їзду при цьому підкреслюючи, що він не політик і «натім не розуміється». Натомість подавав свої правки відносно запропонованих проектів резолюцій, які не носили принципового характеру. Підтримав А. Жука отаман Букований, який погоджувався із резолюціями, але виступав проти невключення Закарпаття у сферу західноукраїнської політики, обмежуючись для неї тільки автономією у складі Чехословаччини. Є. Коновалець підтримуючи резолюції та створення закордонного центру закликав, незважаючи на позицію Є. Перушевича: «На мандат з краю гадати не можна а треба покликати хоч би силою кращим свою волю» – наголошував Є. Коновалець [8].

Натомість В. Андрієвський у листі від 27 вересня 1923 р. погоджувався скликати з'їзд на якому потрібно прийняти резолюції відносно політичної ситуації у краю й існуванню західноукраїнського державного центру. Вважав, що потрібно провести такі організаційні заходи щоб не складалось враження, що це з'їзд КОЗУЗ. У свою чергу «...з'їзд прийме резолюції згідно з платформою нашого комітету, запредентує наш комітет в дуже поважний спосіб перед громадянством і причилиться до вироблення авторитету для Комітету» [8]. Відносно питання західноукраїнського державного центру В. Андрієвський вважав, що це питання не повинно ініціюватися КОЗУЗ, при цьому маючи власний проект. Ділячись думками відносно державного центру В. Андрієвський писав, що «ся організація є нашою державною армією, в правді підпільною армією, але армією і супроти сього не можна трактувати її як якусь політичну групу чи якийсь політичний рух. Ся організація не може бути орудям чи кулаком одної політичної групи чи партії, а повинна бути тільки органом державного центру» [8]. Пропонував відложить це питання на довший час коли КОЗУЗ стане поважною організацією, а також потрібна співпраця із українськими партіями у Галичині та закордоном. Не погоджувався із квотуванням у ЗУРР. Мав великі сумніви відносно наміченої дати скликання з'їзду, а у випадку його проведення сконцентрувати свою увагу на «політичну лінію» і тоді він буде мати успіх.

Серед адресантів запрошених А. Жуком взяти участь у з'їзді був І. Цьокал, який тоді

проживав в Ужгороді. Зокрема під час зустрічі з ним у Берліні (серпень 1923 р.) А. Жук ділився думками про скликання з'їзду. У листі датованим 9 жовтнем 1923 р. І. Цьокал прохав проінформувати його чи ідея з'їзду є актуальним питанням, а коли «завмерла то воно зле, бо загально відчувається гнетуча потреба якоїсь виразнішої акції нашої еміграції за з'єднанням всіх наших земель з В[еликою] Укр[аїною]» [8]. Крім того повідомляв, що подібну акцію готує редакція «Нової Громади», яка має симпатії, але «ми не знаємо ближче закулісів цього журналу». Далі описував емігрантське середовище: «Наша еміграція чисто заснічується. Кождий думає лише як би дістати горожанство і тут животіють на кого. Горожанство не дають і всі вічно бояться, що будуть наганяти із посад та нікуди буде дітися» [8].

У листі відповіді до І. Цьокала А. Жук надсилав проекти резолюцій, зазначаючи, що вони «не потребують коментарів. З них видно, який характер буде мати з'їзд, яке завдання він має сповнити» [8]. Пропонував надавати свої пропозиції щодо резолюцій наголошуючи, що вони вже погоджені з визначними діячами й українською громадою Відня. Пояснюючи концепцію резолюцій А. Жук зазначав, що вони мають відмінність від інших проектів українських громадсько-політичних організацій, наприклад «Нової Громади»: «Ми стоїмо на ґрунті західноукраїнської державності у наших змаганнях до державної єдності з Великою Україною. Нова Громада переходить до порядку денного над західноукраїнською державністю і хоче механічного залучення західних земель з Великою Україною. – писав А. Жук. – Нова Громада приймає внутрішній зміст державності на Великій Україні, ми приймаємо голий факт, щодо змісту маємо свої застереження, про які зрештою не говоримо. Але в головнім позиція Нової Громади і наша позиція сходяться» [8]. У кінці закликав надіслати своїх делегатів на з'їзд.

Для обговорення та проведення організаційних заходів відносно скликання з'їзду був створений відповідний комітет до якого входили крім А. Жука – Р. Перфецький, І. Коссак, І. Вальдман, Г. Куріца. На засіданні комітету від 13 вересня 1923 р. згадані вище особи повідомляли про проведenu роботу та відповідно своє відношення до обговорюваного питання. Зокрема І. Вальдман пропонував вважати майбутній захід не з'їздом, а конференцією емігрантських осіб, які відстоюють незалежність українських земель. Відповідно мета конференції: підготувати майбутній світовий західноу-

країнський конгрес. При цьому вважав, що ідея незалежності західноукраїнських земель не співпадає з практичною програмою реальних можливостей у самому краю. Тому на українських етнографічних територіях повинна бути створена відповідна сила, яка буде продовжувати боротьбу, а еміграція буде займатись пропагандою державницької ідеї. «Щоб репрезентувати ідею державності для того не треба мандату народу, – наголошував І. Вальдман, – кожний хто поділяє сю ідею є вправі працювати для її здійснення» [8]. Більшість присутніх підтримали пропозиції та зауваження І. Вальдмана, окрім А. Жука, який відстоював еміграційний характер з'їзду.

Все таки А. Жуку не вдалося скликати з'їзд, а натомість провести конференцію у Відні 1-3 листопада 1923 р. Це викликало негатив із сторони Є. Петрушевича. Про це ми дізнаємось з невисланого листа А. Жука до Ю. Бачинського датованого 28 листопадом 1923 р. У ньому зазначав, що «Український Прапор», готував якусь «зраду», оскільки резолюції конференції декому не сподобались і «власне уступ про те, що проєктований революційний центр нічого спільного немає з так званним державним центром. Тут дехто підозрював, що власне ми маємо творити той революційний центр і що нас попирає в тім правийця в краю!» [8]. Підозри, недовір'я до акцій А. Жука зі сторони оточення Є. Петрушевича доповнювались ним, що на сторінках львівського «Діла», яка негативно ставилась до Є. Петрушевича, друкувались замітки про КОЗУЗ й окремі резолюції конференції. Газету «Діло» А. Жук вважав заручницею обставин, яка зробила «медвежу послугу і мені і справі». У листі А. Жук змалював неприязні відносини з оточенням Президента ЗУНР: «У страху, як кажуть, великі очі. Так і тут, вистачило, щоб ми злегка відгородилися від Петрушевича, як всі його фамілянти й ...готові нас у ложці води втопити, брудні натяки під нашою адресою публічно дозволяють, як отсе в «Прапорі» [8]. Політична активність А. Жука щодо проведен-

ня заходів відносно консолідації української еміграції, яка бачила своє політичне майбутнє у відновленні ЗУНР, зустрів критику зі сторони діячів еміграції і в Галичині. Про це А. Жук якраз пише Ю. Бачинському: «Особливо на мене почали всі вовком дивитися... Такої наглості не ждав від людей, які прицім мене добре знають і могли б хоч трошки мати віри в мою чесність особисту і політичну» [8].

Отже, А. Жук після поразки ЗУНР не залишав надій на відновлення української державності у межах західноукраїнських територій. Тому перебуваючи в емігрантському середовищі Відня у першій половині 1920-их років ХХ ст. робив ініціативні кроки для проведення з'їзду української спільноти, які хотіли відновлення української державності на західних теренах. Підготовлені ним резолюції для з'їзду, з одного боку, свідчили, що А. Жук мав наміри в особі КОЗУЗ очолити визвольну боротьбу, а з другої сторони – вони ілюструють певний радикалізм, що поєднувався із легальними засобами боротьби. Ініціативні кроки викликали спротив зі сторони Є. Петрушевича, очевидно вбачаючи в особі А. Жука конкурента за провід у визвольній боротьбі.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Гирич І. У тіні В. Липинського (Андрій Жук як політичний мислитель й дослідник історії визвольного руху / І. Гирич // Молода нація. – 2002. – № 3. – С. 8-45.
2. Молдован Я. Участь Андрія Жука в українському національно-визвольному русі під час Першої світової війни / Я. Молдован // Пам'ятки: археологічний щорічник. – К., 2009. – Т. 10. – С. 68-76.
3. Осташко Т. А. Жук в добу національно-визвольних змагань / Т. Осташко // Молода нація. – 2002. – № 3. – С. 46-57.
4. Патер І. Андрій Жук і Союз визволення України / І. Патер // Молода нація. – 2002. – № 3. – С. 58-82.
5. Піскун В. Політичний вибір української еміграції (20-ті роки ХХ століття): монографія / В. Піскун. – К.: «МП Леся», 2006. – 672 с.
6. Українська еміграція: від минувшини до сьогодення / Б.Д. Лановик та ін. – Тернопіль, 1999. – 511 с.
7. Шульгата Н. Андрій Жук у національно-визвольних змаганнях (1914-1923) / Н. Шульгата // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: Збірник наукових праць. – Львів, 2009. – Вип. 18 – С. 583-594.
8. Library and Archives Canada. – The Andry Zhuk Collection MG30, C 167. – Volume 19. – File 8.

Магурчак Андрій Андрій Жук і західноукраїнська еміграція: до історії питання про невідбутий з'їзд

У статті висвітлюються наміри українського емігранта та державного діяча Андрія Жука організувати та провести у 1923 р. у Відні з'їзд західноукраїнської еміграції. У дослідженні використані матеріали з канадського архіву, які дають можливість проілюструвати перебіг подій навколо намірів скликання емігрантського з'їзду. Аналізуються проєкти резолюцій невідбутого з'їзду. Акцентується увага на листуванні А. Жука із емігрантськими діячами щодо проведення проєктованого з'їзду. Показані суперечки між А. Жуком та Є. Петрушевичем щодо самої ідеї з'їзду.

Ключові слова: Андрій Жук, Є. Петрушевич, українська еміграція, Відень, резолюції, Комітет оборони західноукраїнських земель

Магурчак Андрей Андрей Жук и западноукраинская эмиграция: к истории вопроса о несостоявшемся съезде

В статье освещается намерение украинского эмигранта и государственного деятеля Андрея Жука организовать и провести в 1923 г. в Вене съезд западноукраинской эмиграции. В исследовании использованы материалы из канадского архива, кото-

рые дают возможность проиллюстрировать ход событий вокруг намерений созыва эмигрантского съезда. Анализируются проекты резолюций несостоявшегося съезда. Акцентируется внимание на переписке А. Жука с эмигрантскими деятелями относительно проведения проектируемого съезда. Освещаются споры между А. Жуком и Е. Петрушевичем относительно самой идеи съезда.

Ключевые слова: Андрей Жук, Е. Петрушевич, украинская эмиграция, Вена, резолюции, Комитет обороны западноукраинских земель

Magurchak Andriy Andriy Zhuk and Western Ukrainian emigration: the history of question about the not departed Congress

In the article to elucidates the intentions of the Ukrainian emigrant and statesman Andriy Zhuk to organize and conduct Congress of Western Ukrainian emigration in Vienna in 1923. To address this goal benefited from Canadian archives that allow to illustrate the events around the convening of immigrant intent of the Congress. The projects of resolutions of the not departed convention are analysed. The rotined disputes are between A. Zhukom and E. Petrushevichem in relation to the idea of convention.

Keywords: Andriy Zhuk, E. Petrushevich, Ukrainian emigration, Vienna, resolutions, Committee of defensive of Western Ukrainian territories

Рецензенти:

Казьмирчук Г.Д., д.і.н., професор

Тробські Мацей, доктор габілітований, професор

Надійшла до редакції 23.05.2016 р.